МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 3 (16)

Суми – 2017

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Головний редактор –
Гаруст Ю. В., *д-р юрид. наук, ННІ права СумДУ, Україна;*

Відповідальний секретар –
Уткіна М. С., *аспірант, ННІ права СумДУ, Україна;*

Айден Ульвіє – *доктор філософії, професор, Ізмірський університет, Туреччина;*
Андріяшко М. В. – *доктор філософії, доцент, Барановицький державний університет, Білорусь;*
Бекім Максуті – *доктор філософії, Македонія;*
Бурбика М. М. – *д-р юрид. наук, доцент, ННІ права СумДУ, Україна;*
Гиренко І. В. – *д-р юрид. наук, доцент, НУБП, Україна;*

Дегтярьова І. О. – *д-р держ. упр., професор, НАДУ при Президентові України;*

Деревянко Б. В. – *д-р юрид. наук, професор, ННІ права СумДУ;*
Завгородня В. М. – *канд. юрид. наук, доцент, ННІ права СумДУ;*
Ельда Зотай – *доктор філософії, Університет Александра Моссі, Албанія;*
Куліш А. М. – *д-р юрид. наук, заслужений юрист України, професор, директор ННІ права СумДУ, Україна;*

Курило В. І. – *д-р юрид. наук, професор, НУБП, Україна;*

Лукаш С. С. – *д-р юрид. наук, професор, СФ ХНУВС, Україна;*
Мельник Р. С. – *д-р юрид. наук, професор, КНУ ім. Т. Г. Шевченка, Україна;*
Музичук О. М. – *д-р юрид. наук, доцент, ХНУВС, Україна;*
Петров Р. А. – *д-р юрид. наук, професор, НУ «Києво-Могилянська академія»;*
Убер Села – *канд. політ. наук, Державний університет Тетово, Македонія;*
Сухонос В. В. – *д-р юрид. наук, професор, ННІ права СумДУ, Україна;*
Сухонос В. В. – *д-р юрид. наук, професор, ННІ права СумДУ, Україна;*
Харченко В. Б. – *д-р юрид. наук, професор, ХНУВС, Україна;*

Чернадчук В. Д. – *д-р юрид. наук, професор, ННІ права СумДУ, Україна;*
Шемшученко Ю. С. – *д-р юрид. наук, професор, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Україна.*

EDITORIAL BOARD
Editor in Chief:
Harust Y. V. – *Doctor of Law, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*
Executive Editor:
Utkina M. S. – *Ph. D. student, Educational and Scientific Institute of law SSU, Ukraine;*
Aydin Ulviyye – *Ph. D., Professor, Izmir University, Turkey;*

Andriyashka M. V. – *Ph. D., Associate Professor, Baranovichi State University, Belarus;*
Bekim Maksuti – *Ph. D., Macedonia;*
Burbyka M.M. – *Doctor of Law, Associate Professor, Educational and Scientific Institute of law SSU, Ukraine;*
Gyrenko I. V. – *Doctor of Law, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences, Ukraine;*
Dehtyarova I. O. – *Doctor of Public Administration, Professor, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine;*
Derevyanko B. V. – *Doctor of Law, Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU;*
Zavgorodnia V. M. – *Ph. D. in Law, Associate Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*
Elda Zotaj – *Ph. D., Aleksandër Moisiu University, Albania;*

Kulish A. M. – *Doctor of Law, Honored Lawyer of Ukraine, Professor, Director of Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*
Kurylo V. I. – *Doctor of Law, Professor, National University of Life and Environmental Sciences, Ukraine;*
Lukash S. S. – *Doctor of Law, Professor, Sumy branch of Kharkiv National University of Internal Affairs, Ukraine;*
Melnyk R. S. – *Doctor of Law, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine;*
Muzychuk O. M. – *Doctor of Law, Associate Professor, Khariv National University of Internal Affairs, Ukraine;*
Petrov R. A. – *Doctor of Law, Professor, National University of Kyiv-Mohyla Academy;*
Ylber Sela *– Ph. D. in Political Science, Tetova State University, Macedonia;*
Sukhonos V. V. – *Doctor of law, Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*
Sukhonos V. V. – *Doctor of Law, Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*
Kharchenko V. B. – *Doctor of Law, Professor, Kharkiv national University of Internal Affairs, Ukraine;*
Chernadchuk V. D. – *Doctor of Law, Professor, Educational and Scientific Institute of Law SSU, Ukraine;*
Shemshuchenko Y. S. – *Doctor of Law, Professor, V. M. Koretsky Institute of State and Law, Ukraine.*

Рекомендовано до друку
вченою радою Сумського державного університету (протокол № 10 від 20. 04. 2017 року)
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 22248-12148ПР від 08.07.2016 р.

SSN 2519-2353
© Навчально-науковий інститут права СумДУ

УДК [342.951.336.71](477)

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ

Єрмоленко Дарія Юріївна,
адвокат

У сучасній економіці велике значення має підтримка стабільності грошової одиниці, достатнє забезпечення капіталом, захищена від криз банківська система. Особлива роль належить грошово-кредитній системі та її головній ланці - центральному банку. У сучасних умовах діяльність центрального банку має вирішальний вплив на стабільність національної валюти, надійність банківських установ, дієвість платіжно-розрахункового механізму, що загалом визначає ефективність функціонування всієї економіки. Зазначені обставини обумовлюють актуальність та необхідність розгляду питань, пов'язаних зі статусом центрального банку в економіці та сфер його функціонування, оскільки місце центрального банку в ринковій економіці багато в чому визначає хід та напрям економічного розвитку.

Нові умови і якісно новий характер взаємодії елементів банківської системи, реформування організації діяльності Національного банку України як її центральної ланки, створення та вдосконалення системи банківського регулювання й банківського нагляду, що відповідають сучасним вимогам і забезпечують стабільне і прозоре функціонування національної економіки, а також проблеми, пов'язані з правовим забезпеченням діяльності банківських установ, й спонукали безпосередньо до проведення дослідження саме в сфері організації й діяльності банківської системи України.

Повноваження Національного банку України є важливим чинником сучасної фінансової системи, як вирішальні засоби для реалізації основної та інших функцій, а також моніторингу банківських ризиків та для досягнення основної мети банківської діяльності – захисту інтересів вкладників. Правовий режим виникнення та розвитку інституту центрального банку дозволяє виявити функції, що притаманні такому банку, завдяки яким формується підґрунтя для функціонування усіх інших банків. Саме законодавче визначення функцій Національного банку України визначають його повноваження і, відповідно, компетенцій ний статус. Реалізація функцій Національного банку України має бути законодавчо та/або нормативно визначена. Однак, станом на сьогодення існують певні проблеми законодавчого регулювання реалізації функцій, що призводить до ускладнень на практиці, а це, в свою чергу, потребує наукових досліджень та наукового обґрунтування окремих процесуальних аспектів з метою їх впровадження в площину практичної банківської діяльності.

Ключові слова : грошово-кредитна система, Національний банк України, правове регулювання, центральний банк.

Yermolenko D. Yu. Ways of Improvement of Legal Regulation of National Bank of Ukraine Function Realization. In modern economy a great importance has the stability of the currency, sufficient provision of the capital and banking system protected from the crisis. A special role belongs to the monetary and credit system and its main link - the central bank. In modern conditions activity of central bank has a decisive impact on the stability of the national currency, the reliability of banks, payment and settlement efficiency mechanism that determines overall efficiency of the economy. These circumstances determine the urgency and the need to address issues related to the status of the central bank in the economy and its fields of operation, because the place of the central bank in a market economy largely determines the course and direction of economic development.

New conditions and new quality of interaction of elements of the banking system, reforming the organization of the National Bank of Ukraine as its central management, creation and improvement of banking regulation and banking supervision that meet modern requirements and provide stable and transparent functioning of the national economy and problems related related to the legal provision of banking institutions, and led directly to the research is in the area of organization and activity ban kivskoyi system of Ukraine.

The powers of the National Bank of Ukraine is an important factor in modern financial systems as key means to implement core and other functions, and monitoring of banking risks and to achieve the main objective of the banking activity - protecting the interests of depositors. The legal regime of the origin and development of the institution of the central bank reveals the features inherent in this bank, through which formed the basis for the functioning of all other banks. That legal definition of the functions of the National Bank of Ukraine determine its powers and, accordingly, competencies tion status. Implementation of the functions of the National Bank of Ukraine should be legally and / or regulatory defined. However, as of today there are some problems of legal regulation of realization of functions, leading to difficulties in practice, and this, in turn, requires research and scientific substantiation of certain procedural aspects for their introduction into practical banking.

Keywords : monetary and credit system, National bank of Ukraine, legal regulation, central bank.

Перспективи розвитку банківського законодавства передбачають вирішення тактичного (поточного) та стратегічного (перспективного) завдання. Для вирішення тактичного завдання у дипломній роботі запропоновано деякі зміни до чинного банківського законодавства, які, на думку автора, сприятимуть підвищенню ефективності правового регулювання як банківської діяльності в цілому, так і реалізації функцій Національним банком України. У стратегічному напрямку потребують розробки пропозицій щодо стратегії розвитку центробанку та приведення його діяльності відповідно до Європейських стандартів з урахуванням позитивного світового досвіду та врахування розвитку не лише вітчизняної, а й світової економіки, зокрема, на нашу думку, виникла потреба у розробленні сучасної ідеології як центрального банку, так і банківської діяльності та формування сучасної банківської політики.

В умовах глобалізації фінансових ринків посилюється значення ефективного обміну інформації з органами банківського нагляду іноземних держав про діяльність фінансових установ та банків. Основною метою розвитку банківського сектору на середньострокову перспективу має бути підвищення ефективності функціонування банківського сектору. У сфері правового забезпечення банківської діяльності необхідно створити належні правові умови функціонування банків відповідно до норм міжнародного права, визначених, зокрема, у документах Базельського комітету з банківського нагляду. Основою вдосконалення банківського регулювання та нагляду має стати впровадження міжнародно визнаних норм і міжнародного досвіду з урахуванням особливостей організації та функціонування вітчизняного ринку банківських послуг, що передбачає істотний розвиток Національним банком України змістовних підходів при здійсненні банківського нагляду [1, с. 45].

Виходячи із наведеного положення, уявляється, що банківський нагляд має передбачати розвиток змістовно-орієнтованих підходів, що включають оцінку діяльності банків і застосування заходів наглядового реагування, виходячи зі змісту і реальної оцінки банківських ризиків з точки зору їх впливу на стійкість банків. Важливою передумовою організації банківського нагляду на консолідованій основі є належна обізнаність органу банківського нагляду про організаційну структуру банку, банківської групи чи холдінгу. У зв'язку із цим мають бути розширені повноваження НБУ з отримання від банків чи їх об'єднань, а також їх власників вичерпної інформації, що дозволить скласти повне уявлення про організацію банківських груп чи холдінгів або окремого банку. Так, зокрема, доцільним було б доповнення ч. 1 ст. 19-1 Закону України „Про банки і банківську діяльність" [2], що регламентує підстави для відмови у видачі банківської ліцензії пунктом у такій редакції: „якщо на посаді керівника, головного бухгалтера або їх заступників; засновників банку; членів ради директорів (наглядової ради) є особи, які займали в минулому посади керівників банків, у яких було відкликано ліцензію".

Крім того, враховуючи викладений у дипломній роботі матеріал, на нашу думку, потребує доповнення п. 5.10 Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [3], який визначає перелік відомостей, що надаються

юридичними особами, такою інформацією про юридичну особу: дата і мета створення; власник; склад керівництва та їх досвід ведення бізнесу; основні напрями діяльності; джерела формування доходів; дані про основних партнерів; відомості про рахунки у банках; а також відомості про те, чи має юридична особа намір підтримувати з банком довгострокові відносини та отримувати комплексне обслуговування або зацікавлена у здійсненні окремих разових операцій чи угод.

У фінансово-правовій літературі вірно звертається увага на те, що складність процесу реалізації контрольно-наглядових повноважень НБУ зумовлена нестабільністю банківського законодавства та значним обсягом колізій і прогалин у нормативно-правових актах. Однак, це не єдині причини необхідності удосконалення реалізації функцій НБУ, і, в першу, чергу, контрольної функції. Як одну із причин науковці наводять неефективність внутрішньої організації структурних підрозділів НБУ та розподіл повноважень між органами НБУ. Удосконаленню реалізації контрольних повноважень, у цьому контексті, вбачається чітке дотримання правил ефективного банківського нагляду, встановлених Базельським Комітетом, адже на теперішній час з усіх існуючих принципів, імплементацію в українське банківське законодавство отримала їх менша частина [4, с. 11].

Розвиваючи наведене положення, уявляється, що чисельність департаментів, які здійснюють банківський контроль та нагляд не зовсім сприяє якісному та дієвому його здійсненню. Тому, на нашу думку, потрібно створити єдиний підрозділ із банківського контролю та нагляду і закріпити за ним усі повноваження, які розосереджені між існуючими департаментами, які здійснюють контроль. Сприятиме підвищенню ефективності реалізації контрольної функції також і наділення керівника цього департаменту необхідними повноваженнями та закріплення за підрозділом куратором одного із заступників Голови НБУ.

Слід відмітити, що Національний банк України вживає заходів щодо поліпшення реалізації своїх функцій. Мова йде про здійснення ліцензування. Раніше, у вітчизняних наукових публікаціях висловлювалась думка, згідно з якою в організації цієї діяльності існують певні недоліки. Зокрема, вимоги до кваліфікації членів виконавчого органу банку не відповідають сучасності. Така точка зору була обумовлена недостатньо належними вимогами, що висувалися до кваліфікації осіб, які претендують бути у складі виконавчого органу банку – наявність у них вищої економічної або юридичної освіти та досвіду роботи в органі законодавчої влади, чи на керівних посадах органів виконавчої влади, які забезпечують проведення та реалізацію державної фінансової, економічної та правової політики. На нашу думку, цього дійсно недостатньо, оскільки особа яка планує займати вищезазначені посади, повинна бути не тільки спеціалістом у галузі економіки чи права, але й здобути необхідні знання в технології банківських операцій, ризик-менеджменту, весь час підвищувати свій фаховий рівень. Таким чином, можна буде адекватно реалізувати грошово-кредитну політику та забезпечити достатній інтелектуальний потенціал працівників. Стосовно вищезазначеної проблеми, на теперішній час, у законодавстві, що встановлює порядок реєстрації та ліцензування банків, внесено зміни. Так, тепер додані вимоги щодо вищої освіти у галузі менеджменту (управління), але лише для членів наглядової (спостережної) ради.

Інтеграція України до європейського правового простору вимагає удосконалення національного законодавства відповідно до вимог міжнародного права. У цій ситуації не є винятком і банківське законодавство, стан якого на сьогодні не відповідає новим фінансовим та банківським відносинам та правилам юридичної техніки. Саме завдяки здійснення систематизації банківського законодавства будуть усунуті прогалини у нормативно-правовому регулюванні, з урахуванням наявності колізійних норм як всередині галузі банківського законодавства, так і з нормами інших галузей. [5, с. 1]. Прийняття Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу Директиви „Щодо започаткування діяльності кредитних установ та її ведення" в редакції від 27 березня 2007 року сприяло активізації процедур систематизації, оскільки дана Директива вважається негласним міжнародним банківським кодексом. Тому, розробка та прийняття Банківського кодексу України є стратегічною метою, що забезпечить перехід до нового етапу розвитку європейсько-українських відносин. А науково-практичні рекомендації щодо здійснення кодифікації та процедури систематизації є надзвичайно актуальними та зумовленими вимогами часу. Для вирішення завдання систематизації банківського законодавства, на нашу думку, потрібно створити Комісію з систематизації, до складу якої мають бути залучені представники Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, народні депутати України, представники Асоціації українських банків, провідні наукові співробітники з наукових та навчально-наукових установ, лінгвісти та інші

фахівці. При підготовці проекту кодексу потрібно дотримуватися змістовних та процедурних вимог, розроблених юридичною наукою, оскільки без такого дотримання можуть виникнути проблеми якості та ефективності кодексу. При його розробленні потрібно також забезпечити відповідність між нормами кодексу та міжнародними стандартами банківської діяльності. Для забезпечення якості та ефективності Банківського кодексу України, на нашу думку, було б доцільним проведення наукових заходів щодо обговорення та надання пропозицій науковцями в галузі фінансового та банківського права, а також проведення наукової юридичної експертизи цього проекту. Стосовно структури та змісту кодексу, уявляється виправданим наявність у ньому окремого розділу, присвяченого правовому статусу та діяльності Національного банку України, а також особливостям реалізації функцій Національним банком України.

Етапами кодифікації банківського законодавства є допарламентський (підготовчий), парламентський та після парламентський (завершальний). На першому етапі мають бути здійснені такі дії: уповноваження Комісії з систематизації на здійснення кодифікаційних робіт; подання пропозицій щодо концепції та структури проекту кодексу та їх узагальнення; обговорення пропозицій у відкритому режимі; обговорення структури та змісту проекту; проведення наукової юридичної експертизи проекту кодексу; подання проекту кодексу на розгляд профільного парламентського комітету; редагування тексту проекту; подання проекту на розгляд парламенту. На другому етапі має здійснюватися процедура розгляду проекту кодексу та його прийняття відповідно до Регламенту Верховної Ради України. На третьому етапі здійснюється підписання прийнятого кодексу, його опублікування та введення в дію.

Систематизація банківського законодавства – це шлях до покращання реалізації функцій та повноважень Національного банку України. Для формування єдиної правової основи діяльності контрольних та наглядових органів Банку, що враховували б можливість розподілу функцій та повноважень у сфері контролю та нагляду, в юридичній літературі пропонувалося розробити та прийняти закон „Про банківський контроль та нагляд". Для цього необхідно здійснити аналіз необхідності та обґрунтованості здійснення функціональних повноважень та уточнити їх перелік з метою виявлення надлишкових та дублюючих. Прийняття такого законодавчого акта дозволить вирішити, зокрема такі питання, як: правове забезпечення діяльності органів контролю та нагляду, визначення їх правового статусу та компетенції, уніфікація функцій та повноважень контрольно-наглядових органів, вироблення єдиної основи проведення контрольних та інших заходів, як, наприклад, перевірки та інспектування, систематизація нормативно-правової бази функціонування суб'єктів банківського контролю та нагляду. Однак, на нашу думку, все ж таки краще було б передбачити такий розділ у Банківському кодексі України.

Для уніфікації способів, методів та форм реалізації контролю та нагляду пропонується створити Єдину автоматизовану інформаційну базу з метою формування єдиної практики контрольно-наглядової діяльності, а також для виявлення типових проблем та можливостей оптимізації взаємодії з підконтрольними організаціями.

Для забезпечення принципу максимальної прозорості діяльності контрольних та наглядових суб'єктів вважаємо за необхідне розробити порядок розкриття інформації щодо реалізації контрольно-наглядових функцій у мережі інтеренет – Єдиній автоматизованій інформаційній базі.

Удосконалити результативність банківського нагляду можна і за допомогою удосконалення інструментів нагляду. Насамперед, покращати нагляд за станом ліквідності банків. Це можна зробити за допомогою поліпшення розрахунку нормативів ліквідності та забезпечення постійного моніторингу ліквідності та аналізу невідповідності між активами й пасивами за обсягами та строками погашення.

Пропонується також виокремити організаційний напрям удосконалення контрольно-наглядових повноважень Національного банку, який є досить актуальним на теперішній час, адже нині відбувається трансформація регулятора. Вона стосується і розробки нових інструментів грошово-кредитної політики та нагляду, перебудову системи прийняття регуляторних рішень.

Реформу Банку було ініційовано і Міжнародним Валютним Фондом за участі групи канадських експертів, які працюють при Національному Банку, починаючи з кризи 2008 р. Процес трансформації відбувається з весни 2014 р. Основна мета – підвищення інституційної спроможності центробанку як регулятора. Основними напрямками для досягнення цієї мети вбачається: спрощення організаційної структури, концентрація на ключових функціях, оптимізація супроводжуючих та непрофільних функцій,

централізація управління, скорочення ієрархічності, впровадження матричної структури управління, підвищення ефективності внутрішніх процесів у Національному банку України.

Серед основних ускладнень, які виникають у зв'язку з модернізацією структури, слід виокремити такі: відволікання окремих працівників від виконання постійних обов'язків;

необхідність відповідної перепідготовки персоналу банківської установи; потреба у внесенні змін до внутрішніх положень та процедур, посадових обов'язків працівників; необхідність налагодження інформаційних потоків між відповідними підрозділами.

Основними принципами побудови нової структури Національного банку України є: спрямованість цільової організаційної структури не на минуле, а на майбутнє (forward looking structure); перехід від оперативного управління до управління заснованого на політиці (rule based policy). Реформування організаційної структури передбачає поетапний план дій, який налічує 3 рівні, з яких перший (підготовчий) уже відбувся протягом жовтня-листопада 2014 р.: схвалено цільову структуру першого рівня підпорядкування Голові центробанку та його заступникам, впроваджено поняття адміністративного та функціонального підпорядкування і управління, опрацьовані кінцеві пропозиції по змінах до організаційних структур підрозділів Центрального апарату.

Другий рівень знаходиться на стадії реалізації. Так, уже з грудня 2014 р. відбувається призначення на посади керівників нових підрозділів структури, затвердження кінцевих штатних розписів, переведення працівників до нової структури, а також передавання функцій від попередньої до нової структури.

Суть останнього – третього етапу полягає у визначенні концепції змін та впровадженні структури територіальних управлінь. Іншими словами, планується об'єднати територіальні управління НБУ у чотири макрорегіони із центрами в Києві, Львові, Одесі та Дніпропетровську, тобто у регіонів заберуть частину повноважень та обов'язків. Заплановано зменшення чисельності персоналу, який виконує не ключові, а супроводжуючі функції, з одночасним посиленням основних ключових функцій Національного банку в регіонах. На теперішній час, створено Робочу групу з реорганізації територіальних управлінь. До її складу увійшли керівники територіальних управлінь та керівники підрозділів Центрального апарату, які мають функціонально підпорядковані функції на рівні територіальних управлінь.

Концепція реформи банківської системи України до 2020 р. значною мірою враховує ті європейські стандарти, на які варто перейти уже у найближчому майбутньому у контексті підписаної Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Беручи до уваги те, що на теперішній час в умовах економічної та фінансової кризи велика кількість банків закриваються, і у населення дуже знизився рівень довіри до банківських установ, актуальності набирають організації, які здійснюють громадський банківський нагляд. Їх метою є задоволення та захист законних соціальних, економічних та інших спільних інтересів своїх членів та сприяння налагодженню компромісного діалогу між її членами та фінансовими установами для покращання економічного „клімату" у країні. Такою є, наприклад, громадська організація „Громадський контроль банків". ЇЇ основними завданнями є: сприяння здійснення контролю за дотриманням фінансовими установами Постанов, інструкцій, рекомендацій НБУ та фінансового законодавства України; сприяння розвиткові суспільного руху позичальників у побудові загальнодержавної системи захисту прав позичальників перед фінансовим установами; сприяння у проведенні діалогу між громадянами та Національним банком України, як органом банківського нагляду для вирішення проблем погашення кредитної заборгованості; участь у здійсненні міжнародних, загальнодержавних, регіональних, місцевих та власних програм; пошук та застосування форм конструктивної участі громадськості у законотворчому процесі з питань, що пов'язані із захистом прав позичальників або вкладників банків та інших фінансово-кредитних установ тощо. Було б доцільним законодавчо закріпити статус подібних організацій, і дозволити їм бути офіційним «провідником» між вкладниками та Національним Банком. Вагомою була б і їх взаємодія зі спеціально створеним допоміжним органом банківського нагляду та контролю, створеним поза межами регулятора, про який йшлося раніше у цьому дослідженні.

Схожим за своєю суттю до громадського банківського контролю є інститут банківського омбудсмана. На жаль, він не поширений в Україні, але ми вважаємо що його існування значною мірою поліпшить реалізацію контрольно-наглядових повноважень Національного банку України. Банківський омбудсман – це фізична особа, яку банківська спільноста спеціально уповноважила розглядати скарги клієнтів кредитних організацій, у зв'язку з чим банки добровільно приймають на себе

зобов'язання підпорядковуватися його рішенням [6, с. 349-350]. Введення системи банківського омбудсмана дозволить ефективніше розглядати скарги клієнтів кредитних організацій. За його допомогою можна забезпечити банкам та їх клієнтам доступну, просту, оперативну та справедливу процедуру розв'язання спорів, що виникають між ними. Основним плюсом введення інституту банківського омбудсмана є позасудове врегулювання конфліктів. У контексті зазначеного вірним вбачається твердження Д. Г. Алєксєєвої, яка зазначає, що суть системи банківського омбудсмана полягає у тому, що кожен споживач банківських послуг мав чітке уявлення щодо того, як діяти у разі незадоволення якістю банківського обслуговування без звернення до суду [7, с. 125].

Одним із напрямів вдосконалення банківського законодавства є розробка його понятійного апарату, вдосконалення банківської термінології та надання сучасних визначень понять та термінів. Норми-дефініції мають порівняно з іншими частинами тексту законодавчого акту інформативність, яку характеризують такі критерії як інформаційний обсяг, інформаційна ємність та інформативність. Це зумовлено тим, що текст норми-дефініції повинен адекватно розкривати зміст банківсько-правового поняття, визначати його родові та видові ознаки, що включають нормативні характеристики у концентрованій та узагальненій формі. Будь-яка норма-дефініція банківського законодавства повинна бути стабільною, оскільки розкриває основні, якісні ознаки банківсько-правового явища, а воно, як правило, існує в незмінному вигляді протягом тривалого часу.

При формулюванні норм-дефініцій банківського законодавства потрібно враховувати вимоги практики застосування банківського законодавства та правила, які вироблені формальною логікою, лінгвістикою та юридичною наукою, що дозволяє виокремити систему принципів на яких має бути побудована дефінітивна система банківського законодавства та правил законодавчої техніки. Насамперед, це оптимальність норм-дефініцій, який ще отримав назву принцип економічності (розумної достатності) мовних засобів. Норми-дефініції не повинні надто загромаджувати закон, їх кількість має бути оптимальною для розумінні сутності цього закону та його застосування на практиці. При формулюванні визначення потрібно уникати наявності в ньому термінів, які самі потребують свого визначення. Природно, що це досить складне завдання, оскільки будь-яке визначення неможливо надати без застосування спеціальної термінології. Тому у визначенні потрібно використовувати поняття чи терміни, які вже мають законодавче визначення або зміст яких є сталий та зрозумілим у правозастосовчій практиці або загальновживані поняття, що однаково розуміються учасниками банківських відносин і не викликають у них сумнівів. При визначенні термінів банківського законодавства, особливо складових (багатослівних) потрібно додержуватися принципу економічності, тобто норма-дефініція має бути за можливістю коротше, чіткою, лінгвістично вірною, цілісною та завершеною, відображати суттєві ознаки, що мають юридичне значення, явищ, яким надається це визначення Цей принцип не завжди дотримується при побудові конструкції визначення поняття або терміну у банківському законодавстві, де певна частина визначень є незавершеними або узагальнено описують явище, яке визначається. Законодавчі дефініції повинні бути адекватними, тобто обсяг поняття, яке визначається має співпадати з обсягом поняття, яке визначає, а самі поняття мають бути взаємо замінюваними. При визначенні поняття чи терміну не допускається тавтологія, коли лексичні елементи понять (яке визначається і яке визначає) співпадають повністю або частково. Значну увагу потрібно приділяти також дотриманню вимоги однозначності, що складає зміст принципу „одне поняття – один термін" та „єдина термінологія для усієї галузі права". У нормативно-правових актах є позначення одним і тим же терміном різних понять, а також використовувати різні терміни для позначення одного й того ж поняття. Порушення цих правил має розглядатися як істотний недолік юридичної техніки.

Використана література :

1. Шевченко А.Ю. Фінансово-правові основи банківського регулювання та нагляду в Україні / А.Ю. Шевченко // Держава та регіони. Серія Право. – 2014. – № 3. – С. 45-49.

2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III [Режим доступу] http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show.

3. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу : постанова Правління Національного банку України від 14.05.2003 р. № 189 [Режим доступу] http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-01/

4. Марущак А.В. Правові основи контрольно-наглядових повноважень Національного банку України : дисс. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Марущак Анна Валеріївна. – Одеса, 2015. – 21 с.

5. Селезньова О.М. Систематизація банківського законодавства як шлях удосконалення фінансово-правового регулювання банківської діяльності в Україні : спец. 12.00.07 „Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / О.М. Селезньова. – Ірпінь, 2009. – 20 с.

6. Тихомиров Ю. А. Правовые акты : учеб.-практ. и справ. пособ. / Ю. А. Тихомиров, И. В. Котелевская. – М., 1999. – 381 с.

7. Банківське право України : [навч. посібник] / [Жуков А.М., Іоффе А.Ю., Кротюк В.Л. та ін.] ; за заг. ред. А.О. Селіванова. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2000. – 230 с.